LIETUVOS ARCHITEKTŲ RŪMŲ

VILNIAUS REGIONINĖS ARCHITEKTŪROS TARYBOS

IŠVADA

2025 m. gruodžio 10 d.

Vilnius

Posėdžio pirmininkas – Dalia Dijokienė.

Posėdžio sekretorius – Martyna Skomskytė

Vilniaus Regioninės architektūros tarybos (toliau – Taryba) nariai dalyvavę priimant sprendimą: Dalia Dijokienė, Vitas Karčiauskas, Edgaras Neniškis, Gintaras Čaikauskas, Vaidotas Kuliešius, Arūnas Blotnys, Marija Nemunienė (tik atviroje dalyje), Kęstutis Kisielius, Algirdas Umbrasas, Rolandas Liola, Saulius Mikštas, Mindaugas Stepanas (Panevėžio RAT).

Prašymo pateikėjai: Švenčionių rajono savivaldybės administracija, Raimondas Pilkauskas.

Posėdis vyko 2025 m. gruodžio 10 d. mišriu būdu (Lietuvos architektų rūmų posėdžių salėje (Kalvarijų g. 1, LT-09310 Vilnius) ir nuotoliniu būdu „Zoom“ platformoje (Meeting ID: 842 6330 3831).

Posėdžio vaizdo, garso įrašai: darytas vienas (1) garso įrašas „VRAT posėdis 2025-12-20.mp3“ (įrašo trukmė 02:38:11).

I. NAGRINĖJAMI KLAUSIMAI

2025 m. gruodžio 10 d. prie Lietuvos architektų rūmų veikianti Vilniaus regioninė architektūros taryba svarstė Raimondo Pilkausko prašymą įvertinti parengtą Architektūros kokybės vertinimo metodikos taikymo Švenčionių rajono savivaldybės teritorijoje gairių projektą (toliau – Projektas)

Prie prašymo pateikti dokumentai:

1. Architektūros kokybės vertinimo metodikos taikymo Švenčionių rajono savivaldybės teritorijoje gairės.

Projekto svarstymas vyko tokia tvarka: viešoje Tarybos posėdžio dalyje Projektą pristatė Švenčionių rajono savivaldybės vyr. architektas Raimondas Pilkauskas. Pasisakė, klausimus uždavė Tarybos nariai, gairių projektą pakomentavo Aplinkos ministerijos atstovas Edvardas Minkevičius, pareiškėjas atsakė į klausimus, vyko atvira diskusija tarp posėdžio dalyvių. Paskui vyko uždara Tarybos posėdžio dalis, kurioje Tarybos nariai išdėstė savo argumentus ir pateikė išvadas.

II. PRAŠYMO NAGRINĖJIMUI REIKŠMINGOS APLINKYBĖS

<u>Raimondo Pilkausko pristatymas:</u>

- Pareiškėjas teigia, jog ilgą laiką savivaldybė neturėjo vyr. architekto, bet dabar parengtos gairės yra pritaikytos būtent rajono situacijai ir vyraujančioms praktikoms.

- Pabrėžiama, kad savivaldybėje yra svarbių strateginių ir paveldinių objektų – Pabradės poligonas, Varšuvos-Sankt Peterburgo trakto statiniai, depai. Taip pat atsižvelgiama į vėjo jėgainių žemėlapį, saulės elektrines, ES direktyvas dėl baterijų parkų ir biojvairovės išsaugojimo.
- Savivaldybėje neseniai patvirtinti Bendrojo plano (toliau BP pakeitimai). Įvardijami objektai, kurių statyba skatinama rajone, ir kurie nepageidaujami. Viešąjį interesą gairių rengėjai supranta kaip pirmiausia vietos bendruomenės interesą.
- Žiūrimos urbanizacijos galimybės, tačiau pirmiausia atsižvelgiama į gamtinio karkaso išsaugojimą ir atkūrimą.
- LR Architektūros įstatyme įvardinti 8 kriterijai pateikiamame gairių projekte išlieka tie patys, tačiau papildomi jais vertinami aspektai. Įvardijama galima įtaka miesto architektūrai ir kontekstui.
- Pagrindinis siūlomų gairių tikslas yra: ar naujai atsirasiantys objektai nepablogins esamos situacijos, nepadarys neigiamos įtakos kraštovaizdžiui, aplinkai, estetikai, žmonėms?.
- Siūlomas objektų vertinimas gairėse gali būti toks: tinkamas/patenkinamas/nepatenkinamas. Patenkinamas yra tik tokiu atveju, jei projektas gali būti pataisomas, jei projektas netaisytinas arba netaisomas – tai vertinimas keičiasi į „nepatenkinamas“.

Tarybos narių pasisakymai, klausimai, atvira diskusija tarp posėdžio dalyvių:

Aplinkos ministerijos išsakytos pastabos dėl gairių nukrypimo nuo metodikos paskirties:

- Normatyvinių draudimų sąrašai („Savivaldybės teritorijoje nepageidaujami objektai“, pvz., absoliutus vėjo elektrinių draudimas, plataus spektro saulės parkų draudimai, energetikos objektų ribojimai) — tokio pobūdžio reguliavimas nėra Metodikos taikymo gairių paskirtis. Metodika skirta architektūros kokybės vertinimui, o ne naudojimo būdų/paskirčių reglamentavimui ar „bendrojo plano“ normatyvų nustatymui. Tokie draudimai turi būti sprendžiami TPD (BP, DTP), įstatymų ir STR rėmuose, o ne vertinimo metodikos taikymo dokumente.
- Normatyviniai draudimai / „nepageidaujami objektai“ ir procedūrinės tvarkos (aprašytos 4–6 prieduose) — tai jau ne klausimai „aspektams įvertinti“, o reglamentavimo bandymas. Tokie skyriai turėtų būti eliminuoti iš Metodikos taikymo „Gairių“ arba perkelti į BP/TPD ar atitinkamas savivaldybės tvarkas.
- „Precedento teisės“ kūrimo užuominos ir paskirties keitimo specialios „atskiros tvarkos“ nuostatos — tai procedūriniai/teisėkūros klausimai, nepriklausantys architektūros kokybės vertinimo metodikai; metodika nereglamentuoja leidimų ar paskirčių keitimo tvarkų (jos sprendžiamos pagal Statybos ir teritorijų planavimo reguliavimą).
- „Faktinio turinio virš formos“ principo transformavimas į privalomą teisės taikymo taisyklę (pvz., butų skaičiaus ir paskirties vertinimas) — metodika vertina kokybę, bet ne pakeičia teisės aktų (Statybos įstatymo, STR, TPD) taikymo. Tokias formuluotes reikėtų suderinti su galiojančiomis teisinėmis sąvokomis ir vertinti teisinio taikymo atskirai.

- **Papildomų procedūrų kūrimas** – reglamentavimas “Visos planuojamos ūkinės veiklos ar objektai iš anksto privalo būti suderinti su Švenčionių rajono savivaldybe”, “Projektuojant privažiavimą valstybinėje žemėje gauti Švenčionių r. savivaldybės sutikimą”, “projekto sudėties normavimas – “prašome pateikti stogo plano (penktas fasadas) sprendinius siekiant įsitikinti kad objektas sudarys harmoningą kompoziciją ir derės aplinkoje.” ir pan.
- **„Kieti“ skaitiniai slenksčiai** (pvz., 75 % ar 80 % „foninio“ užstatymo, privalomas automobilių vietų mažinimas, želdinių diametrų kompensavimo formulės ir pan.) — metodika leidžia patikslinančius klausimus, bet jie turi būti pamatuojami ir pagrįsti konteksto analize, tyrimais, TPD sprendiniais ar tarybos patvirtintais standartais; priešingu atveju — gali būti ginčytini.
- Reikėtų **palikti Metodikos klausimyną** ir **pasiūlytus naujus vietos specifikos klausimus**, bet aiškiai pažymėti, kurie yra Metodikos klausimai, o kurie — savivaldybės „patikslinantys“ (su nuorodomis į BP/TPD/studijas). Vengti perteklinių neaiškių, nepagrįstų ir aiškiai nepamatuojamų klausimų “ (ar pastatas emocionalus, ar pastatas gerai atrodo, ar džiugina akį ir protą, pakelia nuotaiką ir t. t.).
- **Pašalinti** arba **perkelti** į tinkamesnius dokumentus skirsnius: „Nenumatytų svarbių objektų vystymo galimybės“ (precedentų teisės idėjos, „atskiros tvarkos“) — į BP/TPD ar tarybos sprendimus; „Nepageidaujami objektai“ (vėjo, saulės parkų draudimai) — į BP/TPD procesus, laikantis nacionalinių teisinių reikalavimų ir SEA/AA procedūrų;
- **Skaitinius slenksčius** (pvz., 75 % kvartalo, 80 % foninio aukštingumo) **pagrįsti** konteksto analize, miesto morfologijos tyrimais, BP rodikliais, RAT rekomendacijomis; arba suformuluoti kaip rekomendacinius (ne imperatyvius) „siektinus“ rodiklius vertinimo metu.
- **Peržiūrėti dokumentą ir** aiškiai **pateikti arba nepateikti** prieduose informaciją kuri minima: „pavyzdiniai rinkiniai“ realiai nėra pateikti, o konkrečių normų balkonų/lodžijų įstiklinimui – nėra. Dokumente tai įvardyta kaip intencija (ką savivaldybė stengsis detalizuoti), bet pačių taisyklių, standartinių sprendinių ar vizualinių pavyzdžių šiame dokumente nėra.

Tarybos narių pastabos ir klausimai:

- Ar planuojama atstatyti miesto centrinę aikštę? Taip pat ar numatoma išardyto buvusio „siauruko“ ateitis? Atsakymas: šie klausimai yra darbotvarkėje, nes Pabradės miestas iš viso neturi centro, Švenčionių centras yra parkas. „Siauruko“ idėja dar nėra gyva, bet bandoma spręsti, nes trasa ir pylimas yra išlikę.
- Klausiama apie perteklines automobilių stovėjimo aikšteles, taip pat ar bus kertami visi ir ypatingai saugojami medžiai pagal savivaldybės numatytus kriterijus, ar taip galima? Taip pat pateikiami siūlymai, kaip geriau pakoreguoti vartojamus terminus. Atsakoma: siekiama vengti tokios urbanizacijos, kokia galima tik didmiesčiuose, sostinėse, čia norima išlaikyti kvartalų ryšius su miesto centru, neformuoti didelių, sunkiai pėsčiomis įveikiamų teritorijų. Taip pat įvardijami Vilniaus

pavyzdžiai – Senamiesčio, Užupio, Naujamiesčio - kai vyksta didžiulių teritorijų įsisavinimas, naujos investicijos ir išstumiami vietos gyventojus - to norima vengti.

- Tarybos narys išsako pastebėjimą, jog šios gairės turėtų būti skirtos savivaldybių politikams, kad jie savo balsavimu galėtų įgyvendinti urbanistinių ir architektūrinių idėjų politiką rajone. Todėl gairės turi būti esminės, kalbėti aiškiai ir suprantamai. Įvadinėje dalyje turėtų būti išvardijamos savivaldybės ypatingosios savybės, kurioms reikia teikti pirmenybę, taip pat įvardijamos kertinės miesto problemos (pavyzdžiui, miestas neturi centro, nenurodytas užstatymo tipas). Todėl gairės turi būti abstrakčiai nusakančios miesto vertybes ir architektūros kryptis, o ne praktinis projektavimo vadovėlis. Pareiškėjas atsako, kad idėja buvo išvengti praktikos, kai regionuose statoma bet kaip. Abejojama, kad gairės turi būti Aplinkos ministerijos paruošto dokumento kopija, o turi būti unikalus savivaldybei dokumentas.
- Taip pat tarybos nariai siūlo atsisakyti priedų Nr. 4-6, nes jie yra įvardijami teritorijų planavimo dokumentuose. Pareiškėjas kelia klausimą, ar gali būti pateikta tik nuoroda į minėtus dokumentus, bet ar gairių pagrindinis skaitytojas – taryba, supras gairių turinį be papildomo konteksto?
- Siūloma tekstą gairių pabaigoje (43 psl.) iškelti į pradžią ir pateikti kaip preambulę – kaip naudotis šia metodika.
- Klausimas: ar gaires papildysite pavyzdžiais? Atsakymas: pavyzdžiais papildys, bet ne pačias gaires, o juos pateiks nagrinėjant konkrečius projektus. Seka Aplinkos ministerijos atstovo pastaba, kad pavyzdžiai neturėtų būti pateikiami *post factum*. Į tai išsakoma siūlymu daugiau komunikuoti tarp projektuotojų ir savivaldybės.

TARYBOS ARGUMENTAI

Taryba įvertino pateiktą medžiagą ir pateikia argumentus:

- Tarybos nariai teigia, jog gairės vertos pagyrimo – precedento formavimas, atliekant detalią savivaldybės studiją, vyr. architektas savo darbu pademonstravo iniciatyvą ir klausimo nagrinėjimo gylį.
- Autorius papildo klausimus 8 kriterijams, tačiau kai kurie klausimai aptaria labai smulkias detales. Rekomenduojama laikytis Architektūros įstatyme įtvirtintų kriterijų ir biurokratinės kalbos. Siūloma atsižvelgti į tarybos narių išsakytus pasiūlymus ir pastebėjimus atviros dalies metu. Tarp tarybos narių kyla diskusija: ar dokumente turi būti konkrečiai išdėstytos gairės, ką daryti, o ko ne, ar kiekvienos savivaldybės gairėse pageidautinas unikalumas.
- Siūloma atsižvelgti į Aplinkos ministerijos pastabas dėl priedų Nr. 4-6, kurie pernelyg primena teritorijų planavimo uždavinius.
- Gairių pabaigoje pateiktas tekstas galėtų būti sutrumpintas ir perkeltas į įvadą, su tikslu įvesti į gaires, išskirti svarbiausius aspektus ir vertybes.

TARYBOS IŠVADOS

Vilniaus regioninė architektūros taryba, išnagrinėjusi pateiktą prašymą įvertinti parengtą Architektūros kokybės vertinimo metodikos taikymo Švenčionių rajono savivaldybės teritorijoje gairių projektą, teikia išvadą:

1. Siūloma pateikto dokumento projektą pakoreguoti pagal išsakytas Tarybos ir Aplinkos ministerijos atstovo pastabas.

Posėdžio pirmininkas _____ Dalia Dijokienė

Posėdžio sekretorius _____ Martyna Skomskytė